

постійний тиск на дітей задля досягнення високих результатів, негативно впливає на їх працездатність, викликає в них такі емоційні переживання, як відчуття страху, незахищеності, стан тривоги, невпевненості, що негативно позначаються на фізичному та психічному здоров'ї учнів.

І нарешті, третьою специфічною особливістю професійної діяльності вчителя початкових класів є його тісна взаємодія з батьками школярів на первинному етапі навчально-виховного процесу. Адже, як підкреслює ряд науковців (С.А. Литвиненко [7], О.А. Остряньська [9] й ін.), найвідповідальнішим етапом початкового періоду відвідування школи є адаптація (інтелектуальна, особистісна, соціально-психологічна) дитини до нових умов і вимог шкільного життя, оскільки комплексне уявлення про готовність учня до школи дозволяє прогнозувати успішність навчання та виховання з урахуванням індивідуальних особливостей, можливостей кожної дитини, її потенціалу, розвитку. Виступаючи таким чином консультантом, порадиником, організатором шкільного й сімейного життя, вчитель 1 – 4-х класів є джерелом знань про здоров'я дитини, особливості її інтелектуального розвитку, мотивацію навчання, інтереси, захоплення, специфіку характеру тощо. При цьому, з огляду на попередні міркування, необхідно відмітити, що, готуючись до співпраці з батьками, індивідуальна та колективна консультація педагога повинна мати доброзичливий характер і сприяти створенню цілеспрямованого, планомірного й систематичного контакту між батьками та вчителями, спрямованого на орієнтацію єдності педагогічних вимог до учнів із боку школи й сім'ї.

Таким чином, узагальнюючи результати проведених нами теоретичних розвідок, пов'язаних із дослідженням особливостей трудової діяльності вчителя початкової ланки шкільної освіти та зважаючи на викладений нами вище матеріал, слід підкреслити, що психолого-педагогічними показниками специфіки професійної діяльності педагога 1 – 4-х класів є, по-перше, викладання ним різнопрофільних дисциплін (математичного, гуманітарного, природничого, художньо-естетичного циклів), по-друге, референтність ролі вчителя початкових класів для молодших школярів і, по-третє, його тісна взаємодія з батьками учнів під час адаптації до шкільного життя.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Амонашвили Ш.А. *Здравствуйте, дети!* / Ш.А. Амонашвили. – М.: Просвещение, 1988. – 208 с.
2. Божович Л.И. *Личность и ее формирование в детском возрасте: Психол. исследование* / Л.И. Божович. – М.: Просвещение, 1968. – 468 с.
3. Гуткина Н.И. *Психологическая готовность к школе* / Н.И. Гуткина. – М.: Академический Проект, 2000. – 184 с. – (Руководство практического психолога).
4. Денисенко В.В. *Формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів початкових класів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04* / Денисенко Вероніка Вячеславівна. – Харків, 2005. – 205 с.
5. Эльконин Д.Б. *Психология обучения младшего школьника* / Д.Б. Эльконин. – М.: Просвещение, 1974. – 128 с.
6. Зимняя И.А. *Педагогическая психология: [учебн. для вузов]* / И.А. Зимняя. – М.: Логос, 2001. – 384 с. – (Учебник для XXI века).
7. Литвиненко С.А. *Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх учителів початкових класів до соціально-педагогічної діяльності: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04* / Литвиненко Світлана Анатоліївна. – Рівне, 2005. – 443 с.
8. Люблинская А.А. *Учителю о психологии младшего школьника* / А.А. Люблинская. – М.: Просвещение, 1977. – 224 с. – (Библиотека учителя начальных классов).
9. Остряньська О.А. *Формування комплексних педагогічних умінь у майбутніх учителів початкових класів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04* / Остряньська Олена Анатоліївна. – Полтава, 2002. – 281 с.
10. *Педагогічна психологія: [навч. посібн.]* / Л.М. Проколієнко, Д.Ф. Ніколенко. – К.: Вища школа, 1991. – 183 с.
11. Савченко О.Я. *Дидактика початкової школи* / О.Я. Савченко. – К.: Абрис, 1997. – 416 с.
12. Сухомлинский В.А. *Сердце отдаю детям* / В.А. Сухомлинский. – К.: Радянська школа, 1985. – 557 с.
13. Хомич Л.О. *Система психолого-педагогічної підготовки вчителя початкових класів: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04* / Хомич Лідія Олексіївна. – К., 1998. – 443 с.
14. Яблонська Т.М. *Розвиток здатності до рефлексії в професійному становленні особистості вчителя початкових класів: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07* / Яблонська Тетяна Миколаївна. – К., 2000. – 199 с.

УДК 613.9

Романова Н. Ф.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПОЛІТИКИ ФОРМУВАННЯ ЗДОРОВОГО СПОСОБУ ЖИТТЯ В УКРАЇНІ

В статті проаналізовано состояние здоровья современной молодежи, определено недостатки современной политики формирования здорового образа жизни и перспективы развития формирования здорового образа жизни в Украине.

Ключевые слова: *состояние здоровья молодежи, здоровый образ жизни; политика формирования здорового образа жизни.*

Формування здорового способу життя населення потребує значних зусиль з боку державних органів виконавчої влади на національному й регіональному рівні. Серед державних інститутів основна відповідальність за збереження здоров'я населення була покладена на Міністерство освіти та науки, Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту та Міністерство охорони здоров'я.

На початку 2011 р. в нашій країні відбулася державна адміністративна реформа, яка внесла зміни до функціонування органів виконавчої влади, відповідальних за впровадження політики здорового способу життя, що потребує новітніх досліджень у цій сфері.

У науковій літературі (Н.Авраменко, З.Гладун, О.Федько, І.Фуртак, Г.Шапошник, Т.Чеканова) частіше розглядається політика охорони здоров'я загалом, а також організаційні аспекти такої політики, які не зосереджуються на вивченні формування здорового способу життя населення.

Про важливість пропагування здорового способу життя серед населення йдеться у наукових роботах багатьох вчених, серед яких Є. Кудрявцев, Д. Венедиктов, А. Степанов, Д. Ізуткін та Ю. Лисицин.

Питання стилю життя молоді, прищеплення їй навичок та культури здорового способу життя, організації профілактичної роботи у дитячому та молодіжному середовищі вивчали О. Балакірева, Ю. Галустян, Л. Жаліло, Р. Левін, О. Стойко, А. Царенко О. Яременко та багато інших.

Самооцінку молоді щодо здоров'я та способу життя вивчали українські дослідники Т. Семигіна, Н. Романова, О. Белишев [1, с. 139–149].

Напрями розробки соціальної політики щодо здоров'я, екологічні, інформаційні, громадські, законодавчі аспекти діяльності із формування здорового способу життя населення на підставі передового вітчизняного і світового досвіду досліджували Т. Бойченко, О. Вакуленко, Н. Комарова, Р. Левін, Н. Романова, І. Солоненко.

Про організаційні аспекти державної політики у сфері формування здорового способу життя молоді йдеться у науковій роботі І. Лящук [2].

Досвід впровадження моделі «Молодь за здоров'я» в Україні описала в Щорічній державній доповіді про становище молоді Н. Романова [3, с. 33–37].

Здоров'я, як предмет державної політики у напрямку вирішення проблем управління, описано у науковій роботі О. Федька [6].

Загалом, сучасну політику запровадження здорового способу життя можна визнати недостатньо вивченою, що підтверджує актуальність обраної теми дослідження.

Мета статті – дослідити сучасний стан здоров'я молоді та перспективи розвитку політики формування здорового способу життя молоді в Україні.

Завдання:

1. Проаналізувати стан здоров'я сучасної молоді.
2. Виявити прогалини нинішньої політики формування здорового способу життя молоді.
3. Визначити перспективи розвитку політики формування здорового способу життя в Україні.

В Законі України «Про основи законодавства України про охорону здоров'я» чітко сказано про те, що держава бере на себе відповідальність за формування здорового способу життя населення та сприяє його утвердженню шляхом поширення необхідних для цього знань.

Нині впровадження та розробку цієї політики покладено на Міністерство освіти, науки, молоді та спорту. І хоча до виконання національних програм долучається низка інших державних органів, простежується відсутність єдиної моделі роботи, яка б поєднувала зусилля органів влади на різних рівнях. До того ж, без міжнародного фінансування проектів у галузі формування здорового способу життя, кошти державою виділяються розрізнено, в залежності від змісту заходів, запланованих в національних програмах, які є дотичними і стосуються профілактики чи охорони здоров'я.

Особливо важливим для суспільства є стан здоров'я такої групи населення як молодь, що складає основу його продуктивних сил, зокрема в економічному та демографічному аспекті. Високий рівень здоров'я вважається унікальним ресурсом для досягнення важливих та необхідних цілей, які стоять перед людиною, зокрема отримання якісної освіти, успішної зайнятості та побудови кар'єри для молоді, або, як стверджує вітчизняний дослідник В. Грот, що це є внесенням інвестиції у майбутнє держави [4].

Однак, останні дослідження, проведені Державним інститутом сімейної та молодіжної політики у 2010 р. свідчать про наявність негативних тенденцій щодо стану здоров'я молоді (вік опитаних від 14 до 35 років). Так, «добрим» стан свого здоров'я вважає тільки 56,3 % молодих людей, а ще третина оцінила його лише на «задовільно» (33,7 %). Більше половини осіб (57,8 %) визнали, що піклуються про своє здоров'я «посередньо», тобто час від часу, а майже 10 % на це взагалі не звертають уваги. Майже 50 % опитаних стверджують, що вживають нездорову їжу, а 28 % молодих людей не мають необхідних коштів на здорове харчування, ще майже 10% стверджують, що кілька раз на тиждень їм доводиться недоїдати [3].

Крім цього, доводиться констатувати, що сьогодні в Україні палять 45,7% юнаків і 35,5% дівчат, вживають алкоголь 68% хлопців і 64% дівчат, а 13,1% молоді вживають марихуану або гашиш¹.

На наш погляд, така ситуація виникла через те, що проведення профілактичної роботи в Україні має ряд суперечностей: з одного боку – існує нагальна потреба у посиленні уваги держави до заходів із формування здорового способу життя, встановлення адміністративних обмежень і заборони продажу алкогольних напоїв і тютюнових виробів молоді, а з іншого – спостерігається відсутність спеціального державного органу, який би відповідав за розробку та реалізацію державної політики у сфері формування здорового способу життя. Нині діє чимало неурядових організацій, які працюють із проблемою алкозалежності, наркозалежності, протидії поширенню соціально-небезпечних хвороб, але відсутні ефективні механізми функціонування, єдина стратегія діяльності, розподіл функцій і сфери впливу. Поряд із впровадженням інноваційних технологій профілактичної роботи (в умовах відсутності коштів і браку спеціально підготовлених фахівців) у профільних закладах та організаціях продовжують використовуватися витратні і часто неефективні форми не тільки первинної, але й вторинної профілактики [5, с. 39–48].

¹ за результатами соціологічного дослідження «Здоров'я та поведінкові орієнтації учнівської молоді» проведеного Українським інститутом соціальних досліджень ім. О. Яременка в межах міжнародного проекту „Health Behaviour in School-Aged Children” (HBSC) у 2010 р.

Простежується нерівномірний розподіл ресурсів між регіонами та ігнорування місцевих потреб населення, що можна визначити як значну перешкоду для ефективно реалізації засад здорового способу життя на місцевому рівні, безпосередньо у громаді. Деякі регіони не мають змоги самостійно реалізовувати значну частину практик здорового способу життя молоді через брак місцевих ресурсів та державного фінансування. Існує нагальна потреба у створенні координаційного міжгалузевого органу з відповідними повноваженнями.

Отже проведене дослідження показало, що для подальшого розвитку політики формування здорового способу життя необхідно:

а) розробити та запровадити концепцію здорового способу життя, як необхідну умову для розвитку українського суспільства та відповідну національну програму;

б) розробити різнорівневу модель роботи з формування здорового способу життя із урахуванням адміністративної державної реформи;

в) проводити впровадження новітніх технологій роботи через мережу освітніх, соціальних та дозвіллевих закладів для населення різного віку;

г) організувати підготовку спеціалістів з питань формування здорового способу життя у вищих навчальних закладах;

д) забезпечити створення сприятливого до здоров'я середовища шляхом розвитку спортивної інфраструктури, організованого відпочинку та дозвілля.

Але помилково вважати, що цього може бути достатньо. Без активної участі громадян, їх свідомого ставлення до вибору способу життя на користь здоров'я, відмови від ризикованої поведінки та вживання алкоголю чи тютюнопаління суттєвих змін у цій сфері не відбудеться.

Загалом, дана тематика вимагає більш широкого дослідження, враховуючи різні молодіжні вікові групи та широку мережу державних закладів, які після завершення адміністративної реформи та визначення повноважень тільки розпочали формувати стратегічні напрямки роботи.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Т. Семігіна, Н. Романова, О. Бєлишев: Самооцінка молоді щодо здоров'я та способу життя // Науково-практичний журнал «Вісник» Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту; № 3/2010. – с. 139–149.
2. І. Лящук / Політика формування здорового способу життя молоді в Україні: організаційні аспекти / Кваліфікаційна робота на здобуття академічного ступеня магістра/НаУКМА – 2011 (на правах рукопису).
3. Молодь за здоровий спосіб життя: щоріч. доп. Президенту України, Верхов. Раді України, Каб. Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2009 р.) / М-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Держ. ін-т розв. сім'ї та молоді; [редкол.: Н.Ф.Романова (голова) та ін.]. – К.: СПД Крячун Ю.В., 2010. – с. 33– 37.
4. Грот В. Інвестування в охорону здоров'я. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія». – 2004. – 46 с.
5. Романова Н.Ф. Формування здорового способу життя як сучасна стратегія протидії соціально небезпечним хворобам серед дітей та молоді // Протидія соціально небезпечним хворобам: вивчення українського досвіду: Колект. моногр. / За ред. Т. В. Семігіної. - К.: Пульсари, 2010. – с. 39–48
6. Федько О. Здоров'я як предмет державної політики: проблеми управління. – Електронний ресурс – Режим доступу: <http://212.111.203.83/ej/ej10> – (назва з екрану).

УДК 378.013.78:37.014.6

Роздобутько О.М.

СОЦІОЛОГІЧНІ ОСНОВИ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ОСВІТИ В ПЕДАГОГІЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

В статтє рассматриваются основные принципы социального мониторинга образовательной деятельности в рамках социологии образования. Особое внимание уделено приоритетным направлениям и методологическим средствам социального мониторинга в Национальном педагогическом университете имени М.П. Драгоманова.

Швидка зміна умов життя примушує шукати нові підходи до підготовки кадрів, здатних ефективно працювати в ХХІ столітті. Між вищою освітою і життям має бути сформована певна інформаційна система, свого роду когнітивна інфраструктура, яка і буде забезпечувати трансляцію потреб виробництва в систему освіти, спонукати її до формування змісту нових ідей і знань, відповідно до потреб сьогодення. Щоб реально керувати навчальним процесом, приймати правильні, науковообґрунтовані рішення, потрібна систематична інформація про різні сфери діяльності навчального закладу та його суб'єктів.

Для того щоб виявити дієвість освіти з позицій соціології, потрібне різнобічне оцінювання цього інституту. Дуже важливо оцінити соціальне спрямування, мету, настанови й орієнтації як тих, хто вчиться, так і тих, хто вчить, а також тих, хто є споживачем продукції професійної освіти, хто отримує професійних фахівців, що претендують на відповідність потребам народного господарства. Саме з таких позицій підходить соціологія до вивчення ключових показників освіти [1].

Тематика соціологічних досліджень у нашій країні змінюються одночасно з еволюцією соціальних відносин. Аналізуються взаємодія освіти із соціальною структурою суспільства, соціально-професійна орієнтація молоді, чинники поліпшення якості освіти тощо.

Дослідження виявили брак належних зв'язків між навчально-виховною й науково-дослідною діяльністю вищої школи, порушення принципу безперервності освіти, ускладнення адаптації молодих фахівців через невідповідність якості підготовки потребам суспільства, причиною чого був здебільшого недостатній зв'язок освіти з виробництвом. Майбутні фахівці – випускники спеціальних навчальних закладів – були мало поінформовані про зміст і специфіку майбутньої професії, умови й оплату праці. А